

Kanlı fotoğraflar ön sayfalarda yer alıyor

Yrd. Doç. Dr. Metin Ersoy / Havadis Gazetesi

Etik ilkeler bizlere karar verme sürecinde yardımcı olabilecek ideal doğrulardır. Ancak gazeteciler: “Kan varsa manşet olur” klişesini benimsediği sürece, kanlı fotoğrafların ön sayfalarda yer almaya devam edeceğini söyleyebiliriz.

Gazetelerde sıkça karşılaştığımız etik ihlaller arasında “kanlı fotoğrafların” ön sayfalarda yayımlanması olarak gösterebiliriz. Bu tür yayıncılık anlayışını özellikle etik ihlal olarak ifadelendiriyorum. Zira hukuk nezdinde çok önemli durumlar dışında herhangi bir cezası bulunmuyor. Bu konudaki en temel savunma ise gazeteciliğin liberal yaklaşımıyla veriliyor. Söz konusu liberal yaklaşıma göre; gazeteci olayları "ayna" gibi yansıtarak kamuoyuna taşıyor. Bir başka ifadeyle; gazeteciyi veya gazete yazı işlerini yaptıkları haberlerle ilgili tarafsız ve objektif duruş sergilemesi yönünden teşvik ediyor.

Sorumluluktan uzaklaşıyoruz

Kâğıt üzerinde tarafsızlık ve objektiflik kulağa hoş gelse de, gerçek yaşamda liberal yaklaşımın hiç de böyle uygulanmadığını biliyoruz. Bu olsa olsa gazeteciyi daha pasif bir konuma iten, yaptığı haberlerle ilgili sorumluluk almaktan uzaklaştıran, sorunun bir parçası olmaktan kurtaran bir yaklaşım modelidir. Oysaki gazetecilere toplumun psikolojik sağlığını korumada önemli bir görev düşüyor. Fakat çeşitli nedenlerden gazeteciler daha kolay olan yolu tercih ederek, sorumluluktan ve sorun çözen zemini oluşturmaktan kaçtığını söyleyebiliriz.

Rekabetçi koşullar

Bu nedenlerin en başında ise; gazetecilik sektörünün rekabetçi koşulları geliyor. Gazetelerin ön sayfalarında kanlı fotoğrafların yayımlanması sektör koşullarıyla açıklanabilir. Zira söz konusu rekabet ortamında gazeteciler trafik kazasından, cinayetten, patlayan bombalardan vb. sonra karar verirken ikileme düşüyorlar. “Bu fotoğrafı gazeteye basmazsak, rakip gazeteler basacak. O zaman da diğer gazetenin satışı artarken, bizim tirajımız düşecek” gibi bir ikilemden bahsediyorum. Bir başka ikilem de; “bu fotoğrafı ön sayfaya taşımazsak, haberi eksik bırakmış, tamamlamış olacağız” olsa gerek. Bu ve buna benzer ikilemleri artırmak mümkün.

Etik karar verme

Bahsetmiş olduğum öyle bir ikilem ki etik karar verme mekanizmasından yardım alınmadığı noktada bizi hataya sürülüyor. Tabii şunu da not etmekte fayda görüyorum, bahsetmiş olduğum ikilemler sektörün rekabet koşullarıyla ilgili olanlardı. Yazı işlerinin

söz konusu ikilemleri yaşayabilmesi için etik karar verme değerlerinden haberdar olması gerekiyor. Gazeteciliğin evrensel etik ilkelerinden haberdar olmayan veya bunlara gözlerini ve kulaklarını kapayanların kanlı fotoğrafı basarken herhangi bir ikilem yaşamaması söz konusu olamaz. İkilem yaşamak güzeldir. Sizi düşünmeye, sorun çözmeye ve yaratıcı olmaya iter.

İkilem yaşanmalıdır

Gazeteciler kanlı fotoğrafları kamuoyu ile paylaşırken ikilem yaşamalıdır. Yaşanması gereken ikilemlere örnek verecek olursak; o görüntüleri yetişkinler dışında çocukların da göreceğinin unutulmaması gerektiğidir. Çocukların savunma mekanizmaları yetişkinler kadar donanımlı olmadığından, görüntülerden dolayı psikolojik olarak olumsuz etkilenmeleri daha kolay olacaktır. Bunun dışında bir diğer ikilem ise; olayın öznesi olan kişinin yakınlarının fotoğraflara vereceği tepkiler de düşünülmeli. Bir cinayet veya kaza sonrası kişilere ait kanlı görüntüler gazetede yer aldığı anda, o kişinin yakınları bundan negatif yönde etkilenebilmektedir. Dolayısıyla gazeteciler olarak biraz empati yaparak kendinizi o kişilerin yerine koyarak bir değerlendirme yapmak durumundayız.

Kamu yararı

Diğer bir ikilem olarak yayımlanacak olan görüntünün ne amaca hizmet ettiği konusunda yaşanmalı. Bir başka ifadeyle söz konusu görüntüde tiraj kaygısından çok kamu için faydası düşünülmeli. Kamu kanlı görüntüyü görse de görmese de zaten olayı anlayabilmektedir. Somut bir örnek verecek olursak; geçtiğimiz hafta Lefkoşa'da yaşanan kurşunlama olayı sonrası birçok gazete ön sayfasında yerde bulunan kanları gösteren fotoğraflar yayımladılar. Şu soruları sormalıyız: O görüntüler gösterilmemiş olsaydı, okuyucular konuyu anlamayacak mıydı? Yoksa haberin "gerçek" bir haber olduğunu göstermek adına mı yapıyor?

Gerçekliği desteklemek

Bu noktada gazetecilerin oto sansür yapmasından ve kamuoyundan bazı şeyleri saklamasından bahsetmiyorum. Sadece yapılan yayınların ne amaca hizmet ettiğinin sorgulanması ve ona göre karar verilmesi gerektiğinin altını çiziyorum. Fotoğraf haberin gerçekliğini ve güvenilirliğini destekleyen en önemli ikna aracıdır. Ancak bunu sansasyonel bir biçimde, tiraj artırmak ve bireylerin psikolojik sağlığını bozacak şekilde kullanmak etik değerler ışığında kabul gören bir yaklaşım biçimi değildir.

Kan varsa manşet olur

Bahsetmiş olduğum kurşunlama olayında, bazı gazeteler kendilerinde o görüntüler olmasına rağmen etik bir karar vererek yayımlamadılar. Olayı anlatan ama kanlı görüntü içermeyen fotoğraflar okuyuculara konuyla ilgili bilgi verebilmektedir. Okuyucu bunu zaten anlıyor. Medya Etik Kurulu'nun Gazetecilik Meslek İlkeleri'nin 27. maddesinde de açıkça belirtildiği gibi: "Kaza ve cinayet haberlerinde kan ve şiddet unsurları içeren fotoğraf ve görüntüler yayımlanmamalıdır." Etik ilkeler bizlere karar verme sürecinde yardımcı olabilecek ideal doğrulardır. Ancak gazeteciler: "If it bleeds, it leads" (Kan

varsa manşet olur) anlayışını benimsediği sürece bu tür fotoğrafların ön sayfalarda yer almaya devam edeceğini söyleyebiliriz.

Barış gazeteciliği yardımcı olabilir

Etik ilkelerden bahsetmişken, bu konuda gazetecilere yardımcı olabilecek anlayışların başında “barış gazeteciliği” gelmektedir. Birçok kişinin sadece etnik çatışmalar için kullanıldığını farz ettiği bu gazetecilik pratiği aslında içinde bulunduğumuz gazetecilik anlayışını geliştirebilecek ilkelere sahip. Barış gazeteciliğinde en öne çıkan anlayış olan “empati” bu tür kanlı fotoğraf görüntülerini yayımlarken bizlere yardımcı olabilir. Empati, kendinizi o kişinin ve sevenlerinin yerine koymanızı sağlayacaktır. Barış gazeteciliği sayesinde insan odaklı yayıncılık yapılması sağlayacaktır. Yine barış gazeteciliğinin çözüm odaklı habercilik anlayışı benimsenebilir. Bu tür haberlerde nedense çözümler pek tartışılmıyor. Ülkede cinayetler, trafik kazaları dolayısıyla ölümler, intiharlar artıyorsa gazetecinin görevi bunları kamuoyunun gündemine taşımak olduğu kadar, bunların çözümü için de uzmanları ve tarafları buluşturmak ve görüşlerini yayımlamaktır.